

МРЕЖА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

е-билтен
бр. 12

Јануари – Јули 2016

ИЗДАВА

Мрежа за рурален развој на
Република Македонија
email: info@ruralnet.mk

ул. Коста Веселинов 3а
1000 Скопје
Р. Македонија
Тел: +389 (2) 3075 506
Факс: +389 (2) 3075 503

www.ruralnet.mk

Во овој број...

- 1
стр. 3
Институт за развој на заедницата – Тетово
Активности за рурален развој
- 2
стр. 4
Реализирани активности на Фондацијата Елена Лука
- 3
стр. 5
Тимот на ЦеПроСАРД го изработи Регистарот за потенцијали за рурален туризам за Полошкиот плански регион
- 4
стр. 6
Активности спроведени од ПОЛИМАТ 13-член на МРР на РМ
- 5
стр. 8
Постигнувања на Организацијата на жени „Цвет“ од Крушево
- 6
стр. 9
Активности за изградба на капацитетите преку Проектниот механизам
- 7
стр. 11
Одржана Првата национална конференција за климатските промени и македонското земјоделство
- 8
стр. 13
Подготвено видео за адаптација на сточарството кон климатските промени
- 9
стр. 13
Подигање на јавната свест во врска со болеста Јазлеста кожа кај млечните крави
- 10
стр. 15
Објавено видео за успешна приказна
- 11
стр. 15
ЕУ ЛЕАДЕР пристапот промовиран во Источниот и Југоисточниот плански регион на Република Македонија
- 12
стр. 17
Одржано првото Генерално собрание на ПРЕПАРЕ АИСБЛ
- 13
стр. 18
Соработка со БМРР во спроведување на проектот АЛТЕР (Активни локални територии за економски развој во руралните средини) финансиран од ЕУ
- 14
стр. 18
Посета на ЕЛАРД во Македонија
- 15
стр. 20
ЕЛАРД прославува за новото претседателство за 2016-2017
Естонката Кристина Таметс избрана за првата жена претседател на ЕЛАРД (Европско здружение за рурален развој LEADER).

1

Институт за развој на заедницата – Тетово

Активности за рурален развој

Саем за мед и пчелни производи

Здружението ИРЗ-Тетово, во соработка и со поддршка од SWG и програмата ABDA и Македонско еколошко друштво, со цел да поттикне прекугранична соработка помеѓу Република Македонија и Република Косово во регионот на Шар Планина, како и да промовира рурален развој и производство на здрава храна, организираше Шарпланински саем за мед и пчелни производи. Саемот се одржа на 23 април 2016 година со почеток во 11:00 часот во ресторан Антонио, Јегуновце. Саемот беше пропатен со трибина за прекугранична соработка и рурален развој, која овозможи да се разменат мислења и искуства за производство на мед, пчелни производи и рурален развој.

Како резултат е изработен каталог на производители на мед, во кој што се прикажани името на производителот, детали за контакт и други информации. На изложувачите на мед на саемот им беа доделени плакети и благодарници за учество.

Повеќе за саемот за мед и пчелни производи, фотографии, и е-каталогот на производители на мед може да најдете на веб страната на ИРЗ – Тетово: www.irz.org.mk.

Формирање на Локална акциска група ЛАГ Скардус

ИРЗ – Тетово во рамките на своите програмски активности работи на развој на локалните потенцијали, подобрување на условите за живот во заедницата, рурален развој. Во тек е формирање на Локална акциска група ЛАГ на територијата на општините Јегуновце и Теарце.

Врз основа на претходно водените разговори за формирање на Локална акциска група ЛАГ на подрачјето на општина Јегуновце, Теарце и Тетово, и врз основ на законот за здруженија и фондации (Сл. Весник 52/10), на 27 јули 2016 година во просториите на општина Јегуновце се одржа Основачко собрание на Локална акциска група ЛАГ СКАРДУС Теарце – Јегуновце.

Здружението за рурален развој Локална акциона група - ЛАГ Скардус, е доброволно, непрофитно, невладино, непартиско здружение, формирано со слободно здружување, кое е иницијатор, двигател и креатор во мобилизирањето на локалните потенцијали преку организација, едукација и поддршка за подобрување на условите на живот и севкупен развој на руралната средина на територијата на општините Теарце и Јегуновце.

Здружението ИРЗ-Тетово е активно вклучено во формирањето на ЛАГ Скардус, како член на координативното тело, и овозможува административна и техничка поддршка.

Реализирани активности на Фондацијата Елена Лука

Во рамки на Програмата за унапредување на условите за квалитетен раст и развој на децата и младите, Фондацијата Елена Лука го реализира проектот „Планирај ја својата иднина“ и веќе додели пет стипендии за средно училиште на пет девојчиња од следните рурални општини: Лозово, Могила, Центар Жупа, Чашка и главниот град, Скопје. Право на стипендија остварија кандидатките кои ги исполнија критериумите кои беа пропишани во објавениот конкурс и при рангирањето на кандидатите беа земени предвид успехот на ученичките и месечните примања во семејството. Во периодот кој следи Фондацијата ќе додели уште пет стипендии за студентки кои потекнуваат од рурални општини.

Во рамки на Програмата за унапредување на социо - економската положба на жените и младите, Фондацијата Елена Лука го реализираше проектот „Економско зајакнување на самохрани мајки преку техничка поддршка и обуки“. Во рамки на овој проект Фондацијата Елена Лука поддржа шест самохрани мајки за да отпочнат бизнис или да го прошират веќе постоечкиот. На секоја самохрана мајка и беше обезбедена финансиска поддршка за набавка на техничка опрема, материјали за работа или обезбедување обуки во висина од 100.000 денари.

Исто така во рамки на оваа програма, Фондацијата Елена Лука во соработка со реномираната модна куќа Елена Лука, за пет жени и девојки обезбеди пет бесплатни обуки за дизајнери, моделари, рачна работа и шивачи.

На 08 јули 2016 година, Фондацијата Елена Лука организираше средба со жени претприемачи. Повеќе од 20 – тина жени потенцијални претприемачки и претприемачки од вкупно 12 различни градови од Македонија, имаа можност да се запознаат со г-ѓа Елена Пандева, успешна жена во бизнисот и претприемништвото. Тие имаа можност да ги слушнат искуствата на г-ѓа Елена Пандева која несебично сподели со нив бројни совети од досегашната работа.

На 29 јули 2016 година Фондацијата Елена Лука имаше средба со жени од Општина Центар Жупа. Имено, Дејан Сидоровски, креативен директор на Модната куќа Елена Лука и Наташа Коцева Арсовска, моделар и одговорно лице во Секторот за производство се сретнаа со жените од Општина Центар Жупа. Тие имаа можност да ги видат рачните изработки на жените од Центар Жупа и да договорат можности за понатамошна соработка.

Фондацијата Елена Лука во рамки на својата **Програма за спречување на сите форми на насилство врз жените** спроведе едукации со младите со цел запознавање со концептите на родот и развојот, недискриминацијата и родово базираното насилство.

Во рамки на овие активности, во периодот јануари – јули 2016 година се спроведоа 18 обуки со околу 400 млади луѓе на следните теми: родот и родовата рамноправност, спречување на дискриминацијата и превенција на родово базираното насилство.

Во едукациите се вклучија ученици од средните училишта и студенти, а обуките се спроведуваа во следните градови: Скопје, Велес, Пехчево, Куманово и Берово.

3

Тимот на ЦеПроСАРД го изработи Регистарот за потенцијали за рурален туризам за Полошкиот плански регион

Центарот за промоција на земјоделски практики и рурален развој - ЦеПроСАРД за потешките на Центарот за Развој на Полошкиот плански регион -ЦРППР во првата половина на 2016 година го изработи „Регистарот на потенцијали за рурален туризам за Полошки плански регион“.

Регистарот беше изработен во рамките на проектот „Иновативни решенија за подобар пристап до ус-

луги на локално ниво“ имплементирани од страна на УНДП во соработка со Министерство за локална самоуправа (МЛС). Целта на овој проект е да му овозможи на МЛС да ги унапреди капацитетите во промовирање на локалното управување насочено кон граѓанинот.

Тимот на ЦеПроСАРД направи истражување и посети во општините во регионот. Во рамките на активностите на овој проект беа одржани

консултативни работилници во просториите на Центарот за развој на Полошкиот плански регион и во Општина Гостивар. На средбите активно учество земаа претставници од општините, бизнис секторот – сопственици на хотели, ресторани, туристички агенции, планинарски друштва, невладини организации и други засегнати чинители кои делуваат во областа на руралниот туризам во Полошкиот плански регион.

Активности спроведени од ПОЛИМАТ 13-членка на МРР на РМ

- Здружението за развој, едукација и еколошка етика ПОЛИМАТ 13 од Богданци во соработка со Македонското еколошко друштво (МЕД) од Скопје, во 2016 година започна со спроведување на активности поврзани со промовирање на растителниот диверзитет во Значајното растително подрачје „Богданци“ и мониторинг на ендемичниот вид растение *Astaragalus physocalyx*, неговото живеалиште, бројност на популација и потенцијални закани.

Astaragalus physocalyx кој е присутен во ЗРП „Богданци“ е субендемит кој се спомнува како загрозен на меѓународната листа на Светската унија за заштита на природата (IUCN). Во Македонија единствено се среќава во околината на Богданци во прнаровите шуми. Освен во Македонија овој значителен вид се среќава во Бугарија и Турција. ПОЛИМАТ 13 реализираше презентации во основните училишта во општината, додека со ученици од средното училиште реализираше едукативна прошетка на локации каде се наоѓа *Astaragalus hysocalyx*.

На 6 јули во посета на ПОЛИМАТ 13 во Богданци беше Ивис Чан, претставник од Plantlife од Велика Британија. Целта на посетата беше теренско набљудување на Значајното растително подрачје „Богданци“ и презентирање на активностите за заштита на клучни видови растенија и афирмација на растителниот диверзитет кои се спроведоа. Раководители на проектот на меѓународно ниво се Plantlife, невладината организација од Велика Британија и Меѓународната унија за заштита на природата (IUCN). Национален раководител за Македонија е Македонското еколошко друштво, додека ПОЛИМАТ 13 е локален партнер и одговорен за активностите што се одвиваат во ЗРП „Богданци“.

- И оваа година како и минатата, ПОЛИМАТ 13 реализира состаноци со жителите на општина Богданци со цел поттикнување на граѓаните на активности кои би придонеле кон заштита на животната средина и мотивација за грижа за заедницата. Овие состаноци опфаќаат

најразлични теми: мапирање во заедницата; неколку теми од пермакултура – начини и придобивки од компостирање; градби од природни материјали; и дождовница – начини на собирање и користење.

- На 19 март во Градскиот парк во Богданци во организација на ПОЛИМАТ 13 беше одбележана глобалната иницијатива Часот на планетата Земја, со што и Богданци се најде на мапата на градови од каде со гаснење на светилките се испрати порака за спас на планетата Земја. Свој придонес во настанот имаа учениците од средното училиште „Богданци“. Учество земаа хорот и оркестарот при ова училиште, како и изведби од поединци: прозно читање и дуетски музички настап.

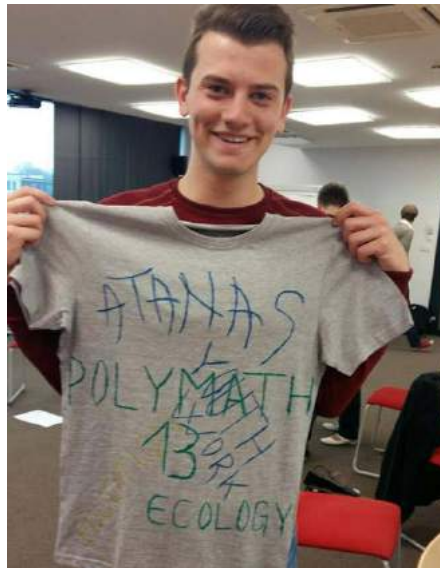

- Последниот состанок на работните групи од процесот на Зелена агенда во рамките на Проектот на УСАИД Општински стратегии за климатски промени се одржа на 28 април. Со овој состанок кој се одржа на локацијата каде се наоѓа новоизградениот резервоар за питка вода се заокружија активностите кои се спроведоа во изминатиот период. Со новоизградениот резервоар со капацитет од 500 м³ ќе се подобри квалитетот на водоснабдувањето и ќе се овозможи поефикасно управување со водоснабдителниот систем, што пак ќе придонесе кон заштеда на енергија.

Проектот на УСАИД Општински стратегии за климатски промени го спроведува Милиеуконтакт Македонија во партнерство со општина Богданци, Мрежа за рурален развој на РМ и ПОЛИМАТ 13.

- Од 17-19 јуни ПОЛИМАТ 13 учествуваа на првата заедничка работилница во рамките на ИПА проектот „Зајакнати граѓански организации за партиципативно транспонирање и спроведување на ЕУ 2020 пакетот

за енергија и клима“ кој го спроведува Милиеуконтакт Македонија во партнерство со тренинг институтот Коцка и Фронт 21/42. На оваа работилница покрај ПОЛИМАТ 13 учествуваа уште девет граѓански организации кои учествуваат како партнерски организации. Главната цел на проектот е подобрување на управувањето со животната средина преку создавање на услови за ефективно учество на граѓанските орга-

низации во процесот на донесување на одлуки.

- Во месец јули ПОЛИМАТ 13 во партнерство со АГРО-ВИНКА како организации членки на МРР ја завршија реализацијата на проектната иницијатива „Биди пчелар!“ која беше поддржана од Проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени спроведуван од Мрежата за рурален развој на РМ. Со низа активности со оваа иницијатива се поттикна соработката меѓу пчеларите од општините Богданци и Винаца со цел афирмација на потенцијалите и одржливо искористување на природните ресурси за развој на пчеларството.

5

Постигнувања на Организацијата на жени „Цвет“ од Крушево

Во текот на првата половина од 2016 год. жените од организацијата „Цвет“ реализираа бројни активности во Крушево и околните рурални средини.

Во јануари, со поддршка од донатор, им подарија новогодишни пакетчиња на децата од околните рурални области: с. Алданци, с. Норово, с. Бучин, с. Пресил и др. Настанот беше проследен со детска претстава во сите села каде што се делеа пакетчињата.

Истиот месец го прославија празникот Василица со хуманитарен настан, проследен со верски обред.

Традиционално беше прославлен денот на жената 8-ми март и беше организирана модна ревија на која О.Ж. „Цвет“ ги претстави своите нови производи.

На 15 март започнаа со изработка на дизајнирани костими за капење, наменети за компанија од Грција со која склучија соработка. Производителите ги изработуваа младите членки на организацијата со поддршка и совети од постарите искусни членови на „Цвет“.

Во истиот период се изработуваа продажни ракотворби за потребите на Етно саемот кој беше одржан во јуни 2016 год. во Крушево.

6

Активности за изградба на капацитетите преку Проектниот механизам

МРР продолжува со спроведување на Проектниот механизам чија што цел е зголемување и зајакнување на капацитетите на организациите членки на МРР, а во однос на праксата при управување со проекти.

Откако пристигнаа 17 апликации за спроведување краткорочни проекти, Административното тело што се состои од претставници на организациите на МРР, одржа две средби во месец април и спроведе проценка на сите апликации и тоа на две нивоа – техничка компетентност (дали се поднесени сите потребни документи) и содржинска компетентност. Административното тело наодите од проценката му ги претстави на Раководното тело, кое пак направи крајна селекција со избор на 7 проектни апликации. Списокот со избрани проекти беше објавен на вебстраницата на МРР, а кон крајот на април беа потпишани и меморандуми за соработка помеѓу МРР и избраните апликанти.

Спроведувањето седум проектни иницијативи во рамките на Третиот повик за поддршка на проектни иницијативи за организациите членки на МРР, објавен преку Проектниот механизам на МРР, започна на 1 мај 2016 г. Земајќи го предвид разновидниот карактер на проектите и временските рокови за нив-

но спроведување, МРР испланира флексибилна временска рамка за нивно спроведување. МРР на 14 свои членки им даде мандат од 6 месеци да ги спроведат следните проектни иницијативи:

1. „Биди пчелар!“
2. „Магичниот пат на органското производство“
3. „Едукација и поддршка за младите пчелари од струшкиот регион – ПЧЕЛАРСТВОТО – ПРОФИТАБИЛЕН БИЗНИС“
4. „Едукација на земјоделските производители за заштита на животната средина од прекумерна употреба на ѓубрива и пестициди“
5. „Традиционални специјалитети од малешевскиот регион“
6. „Влијанието на шумските пожари врз руралниот развој и климатските промени“
7. „Подобра животна средина“

Во текот на јуни и јули, организациите што ги спроведуваа проектите известија за постигнат успех кај следните активности:

Партнерските организации Агро-Винка и Полимаат 13 организираа обуки за афирмација и развој на пчеларството, при што вклучени беа и теренски посети на пчеларски заедници каде што пчеларите имаа можност да разменат искуства и да ги споредат различните методи на пчеларство. Обуките организирани во рамките на проектната иницијатива „Биди пчелар!“ собраа учесници од општините Богданци и Винаца. Имаа искусен предавач којшто го пренесе своето знаење во однос на планирањето, организацијата и управувањето со пчелните заедници, а им објасни и кои се различните начини за подобрување на технолошките процедури за зголемување на приносот и како да се намали ризикот од опаѓање на приносот и бројот на продуктивни пчелни заедници.

„Магичниот пат на органското производство“ во јуни ги собра

земјоделците од селата Ново село, Дражево, Коњарево и Габрово, со цел да посетат органски плантажи со киви и аронија. Подоцна во јули, проектната иницијатива организираше уште една посета, овој пат во Веница, каде што посетителите имаа можност да се информираат и да разменат искуства поврзани со органското пчеларство, но и да дознаат за производството на гоџи бобинки, кои како култура се нови во нашиот регион и бараат посебни третман при култивација. „Магичниот пат на органското производство“ е проектна иницијатива што се спроведува од страна на Здружението на производители на зеленчук и цвеќиња „ХОРТИ ЕКО“ и Здружението на земјоделци „АГРО – ВИНКА“.

Проектот „ПЧЕЛАРСТВОТО – ПРОФИТАБИЛЕН БИЗНИС“ ги финализираше своите активности со промотивен настан на кој беа претставени брошура и видео материјал за процесот на пчеларство во струшкиот регион. Здружението креативен центар „РУРБАНКУЛТ“ и Здружението на пчелари „МАТИЦА“, преку активностите за цел имаа да ги едуцираат и да ги поддржат младите пчелари во струшкиот регион. Крајната цел беше да се зголеми бројот на пчелари, како и да се зајакне квалитетот и квантитетот на производствениот потенцијал за мед и пчеларски производи.

На 13 јули 2016 г., на традиционалниот етно саем по повод Павловден, беше промовирана брошура под наслов „Традиционални специјалитети на малешевскиот регион“ со триесетина рецепти на локални специјалитети. Посетителите од земјава и од соседна Бугарија имаа можност да вкусат некои од специјалитетите и беа презадоволни од изгледот и вкусот на храната. Промоцијата на храната имаше хуманитарен карактер и средствата беа донирани на Домот за деца со

посебни потреби во Берово. Брошурата беше подготвена во рамките на проектната иницијатива „Традиционални специјалитети на малешевскиот регион“ која што се спроведува од страна на Здружението – Центар за билки и шумски плодови „Амброзија“, во партнерство со Еколошкото здружение „Солза“, обеете од Пехчево.

7

Одржана Првата национална конференција за климатските промени и македонското земјоделство

На 31 март, во Струмица, со заедничка соработка на проектот „Институционална поддршка на Федерацијата на фармерите на РМ“ We Effect – ФФРМ, проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени и Амбасадата на Кралството Шведска, беше организирана првата Национална конференција на тема „Македонското земјоделство и климатските промени“. Настанот имаше цел да ги претстави негативните ефекти на климатските промени врз земјоделското производство пред сите чинители и да презентира мерки и техники кои ќе им помогнат на земјоделците да ги намалат штетните последици во градинарството, овоштарството, лозарството и стокарството.

„Република Македонија е сеуште на почетокот на остварување на стратешките цели за адресирање на климатските промени, а оние кои најмногу зависат од овие одлуки и решенија се земјодлеските производители и руралните семејства како директни корисници на земјиштето и природните ресурси. Тие се најранливата група во овој контекст. Предизвикот во справувањето со климатските промени е процес кој е долг и бара голема поддршка од јавната свест и заедничко ангажирање и соработка на сите.“ – истакна во своето обраќање Петар Горгиевски, Претседател на Мрежата за рурален развој на РМ, спроведувач на проектот на УСАИД за Адаптација на земјоделството кон климатските промени.

„Климатски промени ќе имаат најголемо негативно влијание врз земјоделството. За таа цел вакви средби се добродојдени за нас земјоделците, пред се поради тоа што може да се научи и да се видат нови технологии за адаптација на земјоделството врз новите временски услови за да се заштити производството.“ - истакна Никола Стаменов, Претседател на ФФРМ.

Професори од Земјоделскиот институт и Факултетот за земјоделски науки и храна од Скопје, ги споделија резултатите и достигнувањата од имплементацијата на различни адаптивни мерки во земјоделското производство, а пред присутните се обратија и неколку земјоделци кои ги споделија своите искуства и позитивни примери.

Климатските промени се реалност насекаде во светот, а според анализите на експертите, Македонија може да очекува екстремни варијации во температурата, кои ќе имаат штетни последици врз земјоделскиот сектор. Бидејќи речиси половина од руралното население во Македонија е економски зависно од земјоделството, итна е потребата од спроведување брза акција и практични адаптивни методи.

Заклучоци од Првата национална конференција „Македонското земјоделство и климатските промени“:

1. Заради негативните влијанија на климатските промени како што се: зголемување на температурата на воздухот, интензитетот на сончевата радијација, појава на топлотни бранови, интензивни врнежи, град како и дефицит на врнежи во вегетациониот период проследен со долготрајна суша, земјоделските производители во Република Македонија се соочуват со голем предизвик за негово справување.
2. Предизвикот во справувањето со климатските промени е процес во кој земјоделските производители треба да ги вложат своите капацитети во адаптирање на производството кон оваа појава но истовремено ова бара голема поддршка од јавната свест и заедничко ангажирање, соработка и координација на сите релевантни институции.
3. Постојаната и континуирана еволуција во поглед на избор на култури, нови технологии и практики на управување со земјоделското производство согласно климатските промени доведува до потреба од вклучување на научно-истаржувачка експертиза со што ќе се гарантира реализација на одржливо земјоделското производство.
4. Новите технологии и знаења како и зголемувањето на свеста кај земјоделските производители во однос на адаптивните мерки кон климатските промени треба да се пренесат со активна вклученост на земјоделските советодавни служби како дел од нивните редовни практики во давањето на советодавни услуги за успешно планирање и реализација на земјоделското производство.
5. Во иднина политиката за земјоделство и рурален развој на РМ треба да води кон политика што ќе ја земе во предвид потребата за адаптирање на земјоделското производство и ќе ги промовира земјоделските практики кои што се компатибилни со новите климатски услови и истовремено придонесуваат кон зачувување на природните ресурси.
6. Министерството за земјоделство шумарство и водостопанство треба да направи проценка на потребите на земјоделските производители за дополнителна поддршка за адаптација на земјоделското кон климатските промени во рамките на мерките за поддршка преку програмите за земјоделство и руралниот развој.
7. Потребна е координација помеѓи институциите и организациите од регионот заради навремено информирање, размена на искуства и креирање или слични мерки кои водат успешни практики во надминување на негативните ефекти од климатските промени. Посебно важна е соработката и во создавање на заеднички регионален превентивен систем за климатските промени.

8

Подготвено видео за адаптација на сточарството кон климатските промени

Климатските промени имаат негативно влијание во сточарското производство. Од летните горештини стоката претрпува тоplotен стрес и прилагодувајќи се таа помалку се храни поради што опаѓаат посакуваните производни резултати. Со оглед на фактот дека сточарското производство придонесува да се добијат крајни производи како млеко, месо или јајца, од кои ќе се направи профит, несомнена е потребата од примена на мерки за адаптација во текот на летните горештини кога температурата во фармите ја надминува онаа која е оптимална за стоката.

Мрежата за рурален развој на Република Македонија која го спроведува проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени во соработка со професори од Факултетот за земјоделски науки и храна примени адаптивни мерки кои се евтини а ефикасни во намалување на негативното влијание на климатските промени во сточарството.

Со цел да им помогне на сточарите да се справат со негативното влијание од климатските промени, проектот подготви видео материјал во кој се објаснуваат различни мер-

ки за адаптација. Ова видео е достапно на интернет, на Youtube каналот на Мрежата за рурален развој, на три јазици: македонски, англиски и албански.

Линкови:

Македонски: <https://www.youtube.com/watch?v=5urKLVZ5xYs>

Англиски: <https://www.youtube.com/watch?v=6scQK6DVUr0&feature=share>

Албански: <https://www.youtube.com/watch?v=ru833maszH4&feature=share>

9

Подигање на јавната свест во врска со болеста Јазлеста кожа кај млечните крави

Во рамките на предвидените активности на проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени, Мрежата за рурален развој започна соработка со Агенцијата за храна и ветеринарство, за подигање на свеста и градење на капацитетите на советниците од АПРЗ и сточарите, во врска со појавата на болеста Јазлеста кожа кај млечните крави. Оваа нова болест која потекнува од африканскиот континент се пренесува преку вектори како што се комарците, крлежите, мувите и е директна последица од климатските промени. За жал, болеста се шири брзо во текот на мај и многу сточари во Македонија го изгубиле нивниот добиток.

Со цел да ги информира сточарите и советниците на АПРЗ во врска со симптомите на болеста и да ги посветува како да го заштитат добитокот, проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени, со помош на експертот за млечност на кравите, д-р Методија Трајчев, подготви информативни летоци и постери кои ќе бидат дистрибуирани до сите заинтересирани чинители. Овие информативни материјали делумно беа споделени преку работилници организирани во текот на јуни со цел да се едуцираат сточарите и советниците на АПРЗ во врска со болеста Јазлеста кожа. Околу 200 учесници присуствуваа на пет работилници организирани во текот

ЈАЗЛЕСТА КОЖА КАЈ ГОВЕДАТА (LUMPY SKIN DISEASE)

ШТО ПРЕСТАВУВА БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА КАЈ ГОВЕДАТА?
 Болеста јазлеста кожа кај говедата претставува вирусно заболување кое се пренесува преку голем број на голем, збоготворен топлокрвен, кој е на јазлестата кожа на стоката, постојат и други видови организми, како што се комарците, крлежите, мувите и слично.

КОГА ПОСТОН СОМНЕВАЊЕ, ДЕКА ВО ФАРМАТА ПОДЛЕЖЕЛИМАНИТЕТО СЕ ПОЈАВИЛА БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА И КОГА ЗА ТОА ТРЕБА ДА СЕ ИНФОРМИРА МАТИЧНИОТ ВЕТЕРИНАР ИЛИ АГЕНЦИЈАТА ЗА ХРАНА И ВЕТЕРИНАРСТВО?
 Државно кајметство со минимални формалности можат да се забележат некои од следниве промени:
 ► зголемено жолтеникаво или црвено-жолто бојење на кожата на телото и на крајот на нозете;
 ► напукани и откопани на местата;
 ► појава на некротични жабурки;
 ► абортус.

КАКО И НА КОИ НАЧИН ГОВЕДАТА МОЖЕ ДА СЕ РАЗЛОЖИ ОД ОВАА БОЛЕСТ?
 ► со убави се нешто користат на примениците, кои што се мочурати;
 ► користат вода од бунари;
 ► со директен контакт на крајот на животните;
 ► преку муви, комарци, крлежи, муви, муви и слично;
 ► преку вода од бунари, кои се користат за пиење;
 ► преку вода од бунари, кои се користат за пиење.

ДАЛИ БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА Е ОПАСНА ЗА ЛУДЕТО КОИ БИЛЕ ВО КОНТАКТ СО ЗАБОЛЕНО ЖИВОТНО?
 Болеста јазлеста кожа не е опасна за луѓето, но се препорачува да се избегне директен контакт со болестите животни.

ШТО ТРЕБА ДА СЕ ПРЕВЕНТИВА ЗА ДА СЕ ЗАШТИТИ ГОВЕДАТА ВО ФАРМАТА ПОДЛЕЖЕЛИМАНИТЕТО ОД БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА?
 Треба да се применуваат следниве мерки кои се препорачани на фармите/годувањата за млечност, а животните задоволително да се вакцинираат.

USAID logo and other small logos at the bottom.

на месецот во: Струмица (3-ти јуни), Битола (7-ми јуни), Гевгелија (8-ми јуни), Кочани (10-ти јуни) и Кавдарци (14-ти јуни).

Додека професорот од Факултетот за земјоделски науки и храна, ги објасни карактеристиките и симптомите на болеста Јазлеста кожа и ги разработи превентивните мерки на фармите кои треба да се преземат за да го инхибираат ширењето на болеста, инспекторите од Агенцијата за храна и ветеринарство, говорејќи од аспект на владините институции, споделија информации за различни превентивни мерки кои се преземаат на национално ниво и ги советуваа сточарите да ги вакцинираат животните.

ШТО ТРЕБА ДА ПРЕЗЕМЕМ ЗА ДА ГИ ЗАШТИТАМ ЖИВОТНИТЕ ВО МОЈАТА ФАРМА/ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ ОД БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА?

За да се спречи ширење на болеста, треба да се применуваат базични превентивни мерки кои се препорачани за фарми/одгледувалишта кај моливна храна односно треба:

- ▶ да се постават вези за предупредување /обригант вези/ кај вези со однесува на лица кои не се работници во фарми/одгледувалиштата.
- ▶ да се избригаат само едни вези и едни носети во фарми/одгледувалиштата.
- ▶ да се постават дезинфекциски бањери на влезот и излезот на фарми/одгледувалиштата како и на влезот и излезот на својот објект.
- ▶ да се користи заштитна облека при работа каде треба ризико да се минимизира, перне и дезинфектира.
- ▶ да се чисти амбунг од објектите, така што соведствено ќе се отстранува и пилува.
- ▶ да се води евиденција на здравствената состојба на животите.
- ▶ да се врши контрола на храната која ја внесуваат работниците на одгледувалиштата/фарми. Изборот и фармите да се избере до крај да да се избегне вносување на храна од непознати извори.
- ▶ да се издаде забрана на работниците за однесување во моливна храна.
- ▶ да се издаде забрана на работниците за однесување во вези.
- ▶ да се спречи влезот на други животни на фарми/одгледувалиштата (да се постават соведствени соодоб).
- ▶ да се спречи движението на крвта и нагнет на фарми/одгледувалиштата.
- ▶ да се овозможат вакцинации на животите и да се врши соодветно отстранување на/од фарми/одгледувалиштата.
- ▶ да се овозможат вакцинации на животите и да се врши соодветно отстранување на/од фарми/одгледувалиштата.
- ▶ да се изврши дезинфекција на унутрешните делови на фарми/одгледувалиштата (вези, носети, перне) со дезинфекциони средства, кои такт со животните).
- ▶ да се изврши дезинфекција на посетителите во фарми/одгледувалиштата (вези, носети, перне) со дезинфекциони средства.

▶ да се користат заштитни перници и дезинфекција на екаж (како што е тел на фарми/одгледувалиштата).

▶ да се контролира движението на работниците на фарми/одгледувалиштата (како работници да не посетуваат други фарми/одгледувалишта).

▶ да се води евиденција на влез и излез на волма за датум на храна, вода, животни, гумрави и други материјали.

▶ да се врши заштитна дезинфекција на волмата при влез и излез од фарми/одгледувалиштата.

▶ да се контролира храната и водата за животите.

▶ да се спречи вези и разминување на носети и носети преку струи/вези на фарми/одгледувалиштата за дезинфекција, дезинфекција на вези/носети.

▶ да се заштитат животните од убои од инсекти (употреба на репеленти, ретициди во Република Македонија, поставување чекичи на прозорци и врати).

▶ да се држат животните затворени во штита која има заштитна облека на инсекти и која редовно се третира со инсектициди во периодите кога инсектите се најчестите (од мај до септември или октомври до 08:00 часот наредно).

▶ да се чисти и измие од животните, да се собира на крп, падајќи објекти за животни или од местото каде што присуваат животните и да се изврши соодветна дезинфекција.

▶ да се врши дезинфекција на објектите со дезинфекциони средства, кои можат да се регистрираат во Република Македонија.

▶ да се постават сити предмети каде што се собираат сити материјали во вода, бањери, водосточни вези, соодветни услови за разминување на инсекти.

Оваа презентација е финансиски поддржана од Министерството за земјоделство, ветеринарна медицина и храна на Република Македонија. USAID е татко на проектот за здравје на животните кај моливна храна и ветеринарство во Македонија.

ЈАЗЛЕСТА КОЖА КАЈ ГОВЕДАТА (LUMPY SKIN DISEASE)

ШТО ПРЕСТАВУВА БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА КАЈ ГОВЕДАТА?

Болеста јазлеста кожа (LUMPY SKIN DISEASE) кај говедата претставува вирусно заболување кое се манифестира со појава на треска, зголемување телесна температура, појава на јазлести промени на кожата, млечна жлезда, на лијавиците и внатрешните органи, како и со отежување на кожата, а понекогаш и со утнување на заболеното животно.

Оваа болест има големо економско значење, затоа што значително ја намалува млечноста кај кравите, доведува до појавата на сточарите кај бизнисот и утнување на млеко од заболените животни.

Појавата на оваа болест била карактеристична за Јужна и Источна Африка до 1970 година, која се прширила на северозапад од Африканскиот континент. Од 2000 година е регистрирана во некои земји во Средниот Исток. Во Европа првпат е регистрирана во Турција во 2013 година, во Грција во 2015 година и во Бугарија во 2016 година.

Денес оваа болест е присутна и во Република Македонија.

Ако се земе во предвид изворот на ширење на оваа болест на глобално ниво и ако се земе предвид сите од главните вектори на преносување на болеста се констатира, тогаш е повеќе од очигледно клучното на климатските промени врз појавата на болеста.

КАКО БИ ТРЕБАЛО ДА СЕ ПОСОМНЕВАМ ДЕКА ВО МОЈАТА ФАРМА/ОДГЛЕДУВАЛИШТЕ СЕ ПОЈАВИЛА БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА И КОГА ЗА ТОА ТРЕБА ДА ГО ИНФОРМИРАМ МОЈОТ МАТИЧЕН ВЕТЕРИНАР ИЛИ АГЕНЦИЈАТА ЗА ХРАНА И ВЕТЕРИНАРСТВО?

Дрвоку кај некои од животните во фарми/одгледувалиштата се забележат некои од следните промени:

- ▶ зголемување на телесната температура (до 41°C),
- ▶ појава на јазлести промени на кожата на телото и млечната жлезда (вмито),
- ▶ нагло намалување на млечноста,
- ▶ појава на исцедок од носот,
- ▶ абортус.

ДАЛИ БОЛЕСТА ЈАЗЛЕСТА КОЖА ПРЕСТАВУВА ОПАСНОСТ ПО ЗДРАВЈЕТО НА ЛУДЕТО?

Болеста јазлеста кожа не е опасна за луѓето, не се пренесува на човекот од заболените животни и користаните животни предмети, односно не претставува закана.

10

Објавено видео за успешна приказна

Како резултат на активностите на проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени, поврзани со теренски обуки и имплементација на мерки за адаптација кон климатските промени во овоштарството, еден млад земјоделец од струмичкиот регион одлучи да го уреди својот овоштарник со јаболка во согласност со адаптивните мерки препорачани од проектот. Со поддршка на советник од АПРЗ (Агенција за поттикнување

на развојот на земјоделството) од Струмица, тој аплицираше за поддршка од Националната програма за рурален развој за млади земјоделци и му беше одобрена финансиска помош од околу € 10,000.00 (75% од Владата, 25% инвестиција на земјоделецот) за набавка на УВ мрежи, мулчер и дополнителна опрема. Оваа успешна приказна беше спакувана во видео материјал на три јазици (македонски, албански и англиски) и споделена со други

земјоделци преку Youtube каналот на МРР, со цел истите да ги мотивира да го адаптираат своето производство кон климатските промени.

Линкови:

македонски: https://www.youtube.com/watch?v=m0nHEw_T1HQ

англиски: <https://www.youtube.com/watch?v=2F37h9QbGNQ>

албански: https://www.youtube.com/watch?v=pTeaBr7_YHc

11

ЕУ ЛЕАДЕР пристапот промовиран во Источниот и Југоисточниот плански регион на Република Македонија

Во јануари, Мрежата за рурален развој одржа заеднички состанок со раководителите на Источниот и Југоисточниот плански регион и разговараа за идните активности на проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени поврзани со афирмација на ЛЕАДЕР пристапот во двата региони. Беше дискутирана моменталната состојба на регионите, општините и чинителите од секој регион со цел да се развие соодветен план за градење на капацитетите и апликативна временска рамка за чинителите.

Активностите за градење на капацитетите за понатамошно проширување на филозофијата на ЛЕАДЕР пристапот во двата реги-

они започнаа на 18 февруари, во Дојран. Таму, пред околу 30 учесници од Валандово, Гевгелија, Богданци и Дојран, МРР во соработка со

ганизира работилници за детална презентација на методологијата на ЛЕАДЕР и нејзините седум карактеристики: стратегија за локален развој базирана на територијален пристап; пристап “од долу-нагоре»; јавно-приватно партнерство: Локална акциски група (ЛАГ); иновативни активности; мулти-секторски пристап; вмрежување и имплементација на проекти за соработка. Во текот на март 2016 година, 5 слични работилници беа организирани во: Гевгелија на 3 март, Штип на 14 март, во Кочани на 15 март, Бел Камен во близина на Радовиш на 28 март и повторно во Кочани на 29 март. Повеќе од 100 претставници на локалната самоуправа, граѓанскиот и бизнис секторот од југоисточниот и источниот плански регион на Македонија, учествуваа на овие работилници чија реализација беше предвидена преку компонентата за градење капацитети, со цел да се зајакнат капацитетите на сите чинители и да се зголеми нивното учество во процесот на планирање и донесување одлуки, значајни за заедницата.

Центарот за развој на Југоисточниот плански регион, одржа информативна работилница за да ги претстави активностите во врска со ЕУ ЛЕАДЕР пристапот и да го потенцира значењето на ЛЕАДЕР како идна ИПАРД мерка во Република Македонија. Уште една работилница од ваков тип беше организирана на 22 февруари во Штип, на која присуствуваа повеќе од 30 претставници на локалната самоуправа, граѓанскиот и бизнис секторот од Источниот плански регион на Република Македонија.

По првичната промоција на ЕУ ЛЕАДЕР пристапот во Дојран и Штип, во март, МРР започна да ор-

Одржано првото Генерално собрание на ПРЕПАРЕ АИСБЛ

На 11 јуни, во Брисел, ПРЕПАРЕ Партнерството за рурална Европа го одржа својот редовен состанок, а воедно и првото Генерално собрание на ПРЕПАРЕ како правно регистрирана меѓународна непрофитна асоцијација. Мрежата за рурален развој на Република Македонија – МРР на РМ, како партнер на ПРЕПАРЕ, беше вклучена како една од 14-те организации кои во моментот имаат полноправно членство во ПРЕПАРЕ АИСБЛ. По известувањето за активностите реализирани во текот на 2015, беа договорени натамошни акции поврзани со претстојниот Собир на ПРЕПАРЕ во 2016/ Мулти-националниот тематски состанок на проектот АЛТЕР во септември 2016 и Патувачката работилница низ земјите околу Црно море предвидена за октомври 2016. Претставниците на организациите од Албанија и Финска ги поканија останатите партнери на ПРЕПАРЕ на првите национални рурални парламенти коишто

е планирано да се организираат во нивните земји во текот на следната година. Исто така, на состанокот беа дискутирани идните активности во врска со Европскиот рурален парламент 2017.

13

Соработка со БМРР во спроведување на проектот АЛТЕР (Активни локални територии за економски развој во руралните средини) финансиран од ЕУ

Мрежата за рурален развој на Република Македонија активно соработуваше со организациите членки на БМРР - Балканската мрежа за рурален развој (мрежите за рурален развој на Хрватска, Србија, Црна гора, Босна и Херцеговина, Косово и Албанија) и едно граѓанско здружение од Турција, во подготовките за имплементација на АЛТЕР (Активни локални територии за еко-

номски развој во руралните средини) проектот финансиран од ЕУ. Оваа заедничка активност која ќе биде спроведена во седум земји во текот на 2017 год., има за цел да ги зајакне капацитетите на мрежите на граѓански организации, граѓанските организации коишто се нивни членки, како и останатите граѓански организации, со што ќе придонесе за одржлив социо-економски развој во

Западен Балкан и Турција. Истовремено ќе го промовира нивното партнерство со јавните институции и нивната вклученост во процесот на донесување одлуки и раководење, за подобрување на состојбата на руралните заедници во овие земји. Активностите примарно се фокусирани на вмрежување, градење на капацитети и застапување.

14

Посета на ЕЛАРД во Македонија

На 26 и 27 мај, претседателот на Европската ЛЕАДЕР асоцијација за рурален развој - ЕЛАРД, г-ѓа Кристина Таметс, ја посети Македонија заедно со двајца претставници на Националната мрежа за рурален развој на Естонија и Министерството за рурален развој на Естонија. Мрежата за рурален развој на Република Македонија - МРР на РМ, како членка на ЕЛАРД од 2011 год., ја организираше оваа дводневна посета со поддршка на проектот на УСАИД за адаптација на земјоделството кон климатските промени.

На дебатата организирана на 26 мај во Скопје, беа презентирани искуствата во спроведувањето на ЛЕАДЕР пристапот во земјите членки на ЕУ и улогата на ЕЛАРД во овие процеси, како сојуз на повеќе од 1250 Локални акциски групи во 22 земји. Претставниците на Националната рурална мрежа и Министерството за рурален развој на Естонија, ги споделија искуствата стекнати во процесот на спроведувањето на ЛЕАДЕР во Естонија. На дебатата присуствуваше и г-ѓа Билјана Костовска, раководител на телото за

управување со ИПАРД, од Министерство за земјоделство шумарство и водостопанство на Р. Македонија, која ги презентираше активностите поврзани со ЛЕАДЕР пристапот како дел од новите мерки на ИПАРД програмата во новиот програмски период 2014-2020. Претседателот на МРР на РМ, г-дин Петар Ѓоргиевски, пред присутните ги претстави досегашните активности и поддршка од страна на Мрежата за рурален развој во процесот на афирмација на

ЛЕАДЕР пристапот во Македонија и воспоставувањето на пред-ЛАГ иницијативи.

Во текот на 26 и 27 мај, делегацијата од Естонија ги посети пред-ЛАГ иницијативите во кумановско - ЛАГ „Абер 2015“ и ЛАГ „Гласот на селото“ и во струмичко - ЛАГ „Беласица-Огражден“, како и членовите на ЛАГ иницијативата од регионот на Гевгелија, Валандово, Дојран и Богданци. Посетителите имаат можност да видат дел од историското и

природно богатство на регионите, како потенцијали за развој на понатамошни иницијативи. Исто така, во Куманово, беше организирана посета на „Еко грин пулл“ – фабрика за рециклирање на хартија и производство на табли – подлошки за јајца, која е членка на ЛАГот „Абер 2015“ како претставник на бизнис секторот. Уште еден пример на локални иницијативи беше „Локалната кампања за справување со климатски промени“, спроведена од НВО „Планетум“ и „Фестивалот на дивни смокви“ спроведен од НВО „Слоу фуд Огражден“, двете организации членки на пред-ЛАГ Беласица-Огражден. Гостите беа импресионирани од Габровските водопади чија околина беше уредена во рамките на заедничкиот проект на Центарот за развој на југоисточниот плански регион и општина Струмица.

Средбите остварени во текот на дводневната посета, вродија можности за натамошна соработка во насока на зајакнување на капацитетите на чинителите на овие пред-ЛАГ иницијативи преку трансфер на знаење и искуства поврзани со процесот на спроведување на ЛЕАДЕР пристапот.

15

ЕЛАРД прославува за новото претседателство за 2016-2017

Естонката Кристина Таметс избрана за првата жена претседател на ЕЛАРД (Европско здружение за рурален развој LEADER).

На 16 и 17 февруари во Брисел по единаесетти пат се одржа Генерално собрание на ЕЛАРД, со главна цел да се резимира чешкото претседателство и да се претстават целите и акцискиот план на естонското претседателство за 2016-2017.

Претставничката на Унијата на LEADER на Естонија, Кристина Таметс (раководител на ЛАГ Тарту Здружение за рурален развој), беше избрана за нова претседателка на здружението, а Педро Бросеи од Португалија и Радим Сршен од Чешка беа избрани за нови заменици претседатели. Кристина Таметс е првата жена претседателка во безмалку дваесет и едногодишната историја на ЕЛАРД.

Според Кристина Таметс, да се води ЕЛАРД е тимска работа, а главно е да се исполнат очекувањата на нашите членови, кои ги претставуваат потребите и интересите на луѓето од руралните области ширум Европа.

ЕЛАРД е меѓународна непрофитна асоцијација, воспоставена за да обезбеди рамнотежа и одржлив развој во руралните области. Европското здружение за LEADER обединува повеќе од 1250 локални акциски групи од 22 земји (Чешка, Хрватска, Данска, Естонија, Финска, Франција, Грција, Унгарија, Ирска, Италија, Латвија, Литванија, Полска, Португалија, Романија, Србија, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Обединетото кралство, Босна и Херцеговина).

Мрежата за рурален развој на Република Македонија е членка на ЕЛАРД од 2011 година.

